

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาและเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการเงินฐานรากตามหลักอิสลามในประเทศไทย โดยระบบการเงินฐานรากตามหลักศาสนาอิสลาม (Islamic Microfinance) ซึ่งเกิดขึ้นจากการผสมผสานของแนวคิดด้านการเงินอิสลามและการเงินฐานราก และมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ชาวมุสลิมที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินในระบบปกติให้สามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ ทั้งนี้ ประสพการณ์การให้บริการทางการเงินระดับฐานรากในต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า องค์กรการเงินระดับฐานรากตามหลักศาสนาอิสลามมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงสินเชื่อที่จำเป็นสำหรับการบริโภคหรือการเริ่มต้นธุรกิจที่จะทำให้ผู้มีรายได้นั้นเพิ่มมากขึ้น โดยบทบาทของภาครัฐส่วนใหญ่จะเน้นการส่งเสริมการเติบโตของการเข้าถึงผู้ใช้บริการมากกว่าการกำกับดูแลเรื่องความมั่นคงทางการเงินหรือความถูกต้องตามหลักศาสนา เนื่องจากองค์กรส่วนใหญ่จะใช้รูปแบบของสินเชื่อตามหลักศาสนาอิสลาม และไม่มีกำกับการรับฝากเงินอยู่แล้ว

คณะผู้วิจัยได้ลงสำรวจข้อมูลองค์กรการเงินฐานรากตามหลักศาสนาอิสลามในประเทศไทย ทั้งหมด 110 องค์กร และพบว่า องค์กรการเงินชุมชนตามหลักอิสลามส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาสถานะทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม จะพบว่าการดำเนินงานขององค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ด้านการออมเป็นหลัก ดังนั้น ภาครัฐควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวของประชาชนชาวมุสลิมเพื่อจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชนขึ้นในรูปแบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือสหกรณ์ โดยควรส่งเสริมให้มีวัตถุประสงค์ในการออมเป็นหลักในลักษณะที่คล้ายกับการดำเนินงานของกองทุนออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งการมีวินัยทางการเงินของชุมชนจะเป็นพื้นฐานให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในระยะยาว ทั้งนี้ หนึ่งในแนวทางการส่งเสริมการจัดตั้งและการดำเนินงานขององค์กรการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม คือ การกำหนดให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐทำหน้าที่เลี้ยงให้แก่องค์กรการเงินชุมชนตามหลักศาสนาอิสลามโดยภาครัฐควรมีนโยบายในการให้สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐ โดยเฉพาะธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ธอท.) เข้ามาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงองค์กรการเงินชุมชนตามหลักศาสนาอิสลาม โดยมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงให้องค์กรการเงินชุมชนตามหลักศาสนาอิสลาม ให้ความช่วยเหลือทางด้านศักยภาพทั้งในด้านแหล่งเงินทุนและการบริหารจัดการให้องค์กรการเงินชุมชนระดับฐานรากสามารถยกระดับเป็นสถาบันการเงินชุมชนตามหลักศาสนาอิสลามได้ นอกจากนี้ ธอท. สามารถให้ความช่วยเหลือด้านการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักศาสนาอิสลาม โดย ธอท. มีคณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์บัญญัติไว้ในกฎหมาย จึงอาจให้คณะที่ปรึกษาดังกล่าวช่วยกำหนดแนวปฏิบัติด้านศาสนาที่องค์กรการเงินชุมชนตามหลักศาสนาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพขององค์กรของตนเอง

Abstract

As a hybrid concept between Islamic finance and microfinance, Islamic microfinance is a financial innovation that provides Shariah compliant financial service to low income Muslims. Experiences from many countries shows that Islamic microfinance plays an important role in helping low income Muslim gain access to funds for small business investments, which in the long run will generate higher income for the borrower. This research aims to study models of Islamic microfinance practices abroad, as well as, needs and concerns of the preexisting Islamic microfinance institutions in Thailand in order to come up with policy recommendations on the promotion of Islamic microfinance in Thailand.

From a survey of 110 Islamic microfinance institutions in Thailand, it is found that most Islamic microfinance institutions in Thailand do not have issue about legal status. However, it is found that the main objective of those Islamic microfinance institutions were not savings. Government should encourage an establishment of Islamic microfinance institutions in the form of village fund or cooperatives and encourage the objective of savings which would build financial discipline which is key for long term sustainability of the institutions. Moreover, one of the ways to support the operation of Islamic microfinance institutions is to set up partnerships between those institutions and government-owned Special Financial Institutions (SFIs), especially the Islamic Bank of Thailand. Acting as partner institutions, SFIs could give both financial assistance and managerial technical assistance to Islamic microfinance institutions. In addition, with an internal Shariah Board within the bank, Islamic Bank of Thailand could offer Shariah guidelines to the Islamic microfinance institutions.